

ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ

Сірко В. С.

ВСТУП

Питання правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення комендантської години набуває особливої актуальності в умовах сучасних викликів та загроз національній безпеці України. Комендантська година є одним з інструментів, який використовується державою для забезпечення громадського порядку та безпеки під час надзвичайних ситуацій, воєнного стану чи інших кризових періодів. Встановлення чітких правових рамок для введення, дотримання та контролю за дотриманням комендантської години є важливим аспектом функціонування правової держави.

На сьогоднішній день в Україні відсутній діючий закон, який би регулював адміністративну відповідальність за порушення комендантської години. Проте, розроблено законопроект, що супроводжується пояснювальною запискою, в якому пропонуються конкретні правові норми та механізми щодо цього питання. Аналіз даного законопроекту є необхідним для розуміння його потенційного впливу на правову систему, правопорядок та захист прав громадян.

Основною метою цієї роботи є дослідження положень законопроекту, що стосуються адміністративної відповідальності за порушення комендантської години, а також оцінка їх відповідності міжнародним стандартам та практикам. Це дослідження охоплює аналіз складу правопорушення, процедур притягнення до адміністративної відповідальності та прав осіб, які можуть бути піддані санкціям за порушення комендантської години. Важливим аспектом є також вивчення можливих санкцій, їх обґрунтованості та пропорційності порушенням.

Дослідження питання правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення комендантської години є важливим кроком на шляху до забезпечення належного рівня правопорядку та безпеки в Україні. Результати цього дослідження можуть бути

корисними для розробників законодавства, правозастосовчих органів, науковців та громадськості, що сприятиме вдосконаленню правової бази та ефективному реагуванню на виклики сучасності.

1. Виникнення передумов проблеми та формулювання проблеми

Введення воєнного стану в Україні було обумовлене масштабною військовою агресією з боку РФ, яка розпочалася 24 лютого 2022 року. Цей крок був необхідний для забезпечення національної безпеки, територіальної цілісності та суверенітету України в умовах зовнішньої загрози.

Воєнний стан був введений указом Президента України Володимира Зеленського № 64/2022 від 24.02.2022¹, який був затверджений Верховною Радою України відповідним Законом України № 2102-IX від 24.02.2022 року².

Президент, як верховний головнокомандувач, ухвалив це рішення з метою мобілізації всіх ресурсів держави для оборони та захисту населення. Воєнний стан дозволив швидко організувати та координувати дії Збройних сил, правоохоронних органів та інших структур, відповідальних за безпеку.

Закон України № 389-VIII від 12 травня 2015 року містить положення щодо правового режиму воєнного стану. Основні аспекти цього закону включають:

- порядок та підстави для введення воєнного стану, який оголошується указом Президента України та затверджується Верховною Радою України;
- визначення повноважень Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів, військових адміністрацій та місцевих органів влади в умовах воєнного стану;
- обмеження деяких конституційних прав та свобод громадян, зокрема свободи пересування, свободи слова, право на мирні збори тощо;
- мобілізаційні заходи, реквізиція майна для потреб оборони, обмеження діяльності підприємств і організацій;

---

¹ Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 08.06.2024)

² Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України № 2102-IX від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 02.06.2024)

– заходи для забезпечення громадського порядку, боротьби зі злочинністю, посилення контролю над інформаційним простором та захисту критичної інфраструктури³.

Ці положення є необхідними для забезпечення належного рівня безпеки, оборони та функціонування держави під час війни або інших надзвичайних ситуацій. Вони дозволяють зосередити ресурси та зусилля на захисті суверенітету та територіальної цілісності України, а також на підтриманні стабільності та правопорядку в умовах зовнішньої агресії.

Положення, запроваджені під час воєнного стану, включають низку заходів, які обмежують конституційні права громадян України, передбачені статтями 30, 31, 32, 34, 38, 39, 43, 53 Конституції України⁴.

Зокрема, згідно з пункту Указу Президента, було встановлено комендантську годину, що обмежує пересування громадян у визначені години, введено контроль над засобами масової інформації для запобігання поширенню дезінформації та паніки, а також дозволено примусову евакуацію населення з небезпечних зон.

Комендантська година – це тимчасове обмеження свободи пересування громадян у певний період доби, яке вводиться державними органами влади з метою забезпечення громадського порядку та безпеки. Під час комендантської години забороняється перебування на вулицях та в громадських місцях без спеціальних перепусток чи вагомих причин. Цей захід може застосовуватися як у мирний час, так і під час надзвичайних ситуацій або воєнного стану, коли є необхідність у підвищеній безпеці та контролі.

Дослідження щодо комендантської години та її впливу на суспільство можуть проводити вчені різних галузей, таких як політологія, соціологія, правознавство та історія. Дослідження, присвячені проблемі регулювання ситуацій, пов'язаних із введенням комендантської години, отримали обмежену увагу в літературі. Серед вчених, які звернулися до цієї теми, можна вказати на О. В. Ковальову, А. Г. Пишну, В. В. Яцковину, А. М. Кичко, М. О. Ваганову, С. О. Кузніченко, та К. Б. Пивоварову. Дослідження правового регулювання за порушення комендантської години набуло

---

³ Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12 травня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 29.06.2024).

⁴ Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.06.2024)

популярності в останні два роки. Так, О. В. Ковальова досліджувала правові аспекти введення комендантської години, зокрема, її законність, процедури введення та права та обов'язки громадян під час її дії. А. Г. Пишна займалась соціологічним аналізом впливу комендантської години на громадську думку, ставлення громадян до такого заходу та їхні реакції на його введення. Всі вчені займалися різними аспектами вивчення комендантської години, такими як її соціальні, правові, політичні та психологічні.

В Україні комендантська година введена майже у всіх регіонах, окрім Закарпатської області. Тривалість комендантської години встановлюється обласною військовою адміністрацією, але окремі громади можуть продовжувати або скорочувати її за потреби. Наприклад, у Києві на новорічну ніч-2023 комендантську годину одноразово скоротили: обмеження почали діяти не о 22:00, а о 23:00. Зазвичай, у більшості областей країни комендантська година починається о 23:00 і триває до 05:00. Офіційної інформації про комендантську годину в Луганській області наразі немає, оскільки цей регіон перебуває під контролем окупаційних сил⁵.

Комендантська година виконує ряд функцій (табл. 1).

Таблиця 1

Функції комендантської години під час війни

№	Функція	Характеристика
1	Забезпечення громадського порядку	Обмеження пересування громадян у певні години для запобігання правопорушенням та заворушенням.
2	Підтримка безпеки	Зниження ризику ворожих дій, диверсій та терористичних атак у темний час доби.
3	Контроль пересування	Можливість ідентифікації та перевірки осіб, які пересуваються під час комендантської години.
4	Сприяння військовим операціям	Забезпечення вільного пересування військових підрозділів та техніки без перешкод з боку цивільних осіб.
5	Підтримка режиму світломаскування	Запобігання освітленню вулиць та житлових приміщень для ускладнення прицілу ворога.
6	Забезпечення оперативного реагування	Сприяння швидкому реагуванню на надзвичайні ситуації та надання допомоги постраждалим.
7	Психологічний вплив	Заспокоєння населення, демонструючи, що уряд контролює ситуацію та вживає необхідних заходів для безпеки.

⁵ Комендантська година в Україні: де та о котрій починається і закінчується. URL: <https://freeradio.com.ua/komendantska-hodyna-v-ukraini-de-ta-o-kotrii-pochynaietsia-i-zakinchietsia/> (дата звернення: 09.06.2024)

Підґрунтям для вивчення правового аспекту порушення комендантської години має бути відповідний Закон. Проте з моменту введення воєнного стану та впровадження комендантської години на всій території нашої держави, механізм забезпечення дотримання обмежень, передбачених комендантською годиною, та встановлення відповідальності за їх порушення так і не був ретельно розроблений законодавцем. Протягом цього періоду на території країни відсутня була чітка система контролю та виконання вимог комендантської години. Це може створювати серйозні проблеми в підтримці громадського порядку та безпеки на час надзвичайних ситуацій, оскільки дотримання комендантської години виступає важливою складовою державного управління під час війни.

В умовах воєнного стану комендантська година є обов'язковим заходом безпеки, що передбачає обмеження пересування всіх громадян, за винятком тих, хто зайнятий у конкретних завданнях на території. Забороняється перебувати на вулиці та в громадських місцях під час комендантської години⁶.

2. Розгляд доступних методів вирішення проблеми

Народними депутатами України 27 жовтня 2023 року був зареєстрований законопроект № 10195⁷, який передбачає внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів. Ці зміни спрямовані на встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання деяких заходів правового режиму воєнного стану. Законопроект був розроблений у співпраці з Міністерством внутрішніх справ та Національною поліцією України.

Згідно з цим законопроектом, передбачається додати нову статтю до Кодексу України про адміністративні правопорушення – статтю 2102. Це означатиме, що на державному рівні буде встановлено адміністративну відповідальність за порушення громадянами

---

⁶ Відповідальність за порушення комендантської години. URL: <https://law-in-war.org/vidpovidalnist-za-porushennya-komendantskoyi-godyny/> (дата звернення: 08.06.2024).

⁷ Зареєстровано законопроект щодо відповідальності за порушення громадянами комендантської години, – Комітет з питань правоохоронної діяльності. Верховна Рада України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/242894.html (дата звернення: 07.06.2024).

режиму комендантської години, як зазначено в пояснювальній записці⁸.

Згідно зареєстрованого законопроекту, метою є встановлення адміністративної відповідальності за порушення громадянами режиму комендантської години та порушення суб'єктами господарювання встановлених на відповідній території спеціальних режимів світломаскування або режиму роботи під час дії воєнного стану.

Законопроект спрямований на забезпечення дотримання режиму комендантської години та інших спеціальних режимів у разі воєнного стану. На перший погляд, такі заходи можуть бути спробою забезпечити громадський порядок та безпеку в умовах кризи або конфлікту.

Проте є кілька нюансів, які можуть потребувати уваги. По-перше, важливо визначити чітко, що розуміється під «порушенням режиму комендантської години» та «порушенням спеціальних режимів світломаскування». Яка буде процедура встановлення таких режимів та як вони будуть комунікуватися громадянам і суб'єктам господарювання.

Важливо забезпечити, щоб штрафи були пропорційними і не накладали неприйнятної фінансової тягаря на громадян або суб'єктів господарювання, особливо у випадку, коли мова йде про непридатний для оподаткування мінімум доходів.

Також необхідно точно визначити, як буде здійснюватися контроль та забезпечення дотримання таких правил, а також як будуть вирішуватися спірні ситуації або випадки, коли дотримання таких режимів не є можливим через об'єктивні обставини.

Слід детально розглянути проект Закону 30.10.2023 року «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання деяких заходів правового режиму воєнного стану»⁹

Таким чином, Верховної Рада України передбачає внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, що

---

⁸ Кошт: штрафи за порушення комендантської години. URL: <https://kosht.media/shtrafy-za-porushennia-komendantskoi-hodyny-shcho-vidomo/> (дата звернення: 07.06.2024).

⁹ Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання деяких заходів правового режиму воєнного стану.

стосуються порушень правового режиму воєнного стану. Зокрема, запроваджуються такі положення:

1. встановлюється штраф для громадян у розмірах від 500 грн до 1000 грн неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за порушення комендантської години;

2. для осіб, які повторно порушують це правило, передбачено штраф у розмірах 1000 грн до 2000 грн неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3. керівникам суб'єктів господарювання, фізичним особам-підприємцям за порушення встановлених режимів світломаскування чи роботи під час дії воєнного стану на території покладається штраф у розмірах від 3 000 грн до 6 000 грн неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4. за повторне порушення вказаних норм особам-керівникам суб'єктів господарювання, фізичним особам-підприємцям загрожує штраф від 10 000 грн до 20 000 грн неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Введення штрафів для громадян за порушення комендантської години сприятиме підтримці встановлених заходів безпеки в часи кризи. Щодо відповідальності за порушення режимів світломаскування та роботи під час воєнного стану, ці зміни ставлять відповідальність не лише на громадян, але й на керівників суб'єктів господарювання.

Проте, 10 грудня 2023 року був схвалений законопроект, який передбачав певні положення щодо відповідальності за порушення комендантської години. Він був схвалений у першому читанні Верховною Радою¹⁰. Пропонований законопроект передбачає такі відповідальності за порушення:

– для фізичних осіб: штраф від 8500 до 17000 грн; у разі повторного порушення: штраф від 17000 до 34000 грн;

– для суб'єктів господарювання: штраф від 51000 до 102000 грн; у разі повторного порушення: штраф від 170000 до 340000 грн.

Також передбачається, що не всі випадки вважатимуться порушенням режиму комендантської години, а саме:

– якщо особа приїмає до/з укриттів під час повітряної тривоги;

---

¹⁰ Схвалено законопроект про відповідальність за порушення комендантської години: які штрафи передбачені (від Міністерство внутрішніх справ України, опубліковано 10 грудня 2023 року о 10:16). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/skhvaleno-zakonoprojekt-pro-vidpovidalnist-za-porushennia-komendantskoi-hodyny-iaki-shtrafy-peredbacheni> (дата звернення: 08.06.2024).

- якщо вона супроводжує поранених або важкохворих;
- якщо особа здійснює заходи з евакуації населення або рятування майна;
- якщо особа надає медичну (домедичну) допомогу;
- якщо особа перебуває в стані крайньої необхідності.

Ці виключення зменшують жорсткість і обмеженість режиму комендантської години, надаючи людям можливість виконувати важливі функції та обов'язки навіть у часи обмежень. Наприклад, дозволяючи особам прямувати до або з укриттів під час повітряної тривоги, забезпечується їхня безпека у випадку небезпеки. Супровід поранених або важкохворих, евакуація населення та надання медичної допомоги є критичними завданнями, які вимагають негайних дій, навіть під час введення комендантської години. Такі виключення демонструють здоровий баланс між забезпеченням загальної безпеки та забезпеченням потреб населення в критичних ситуаціях.

Українське законодавство надає право патрульним службам та правоохоронним органам вживати заходів щодо затримання осіб, які порушують комендантську годину під час війни. Ці заходи включають перевірку документів, перебування на вулиці під час обмежень, а також при необхідності затримання та відповідні подальші дії відповідно до законодавства, а саме патрулі мають право здійснювати наступні дії¹¹:

- затримувати та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення;
- застосовувати заходи фізичного впливу, зброю і спеціальні засоби;
- перевіряти в осіб посвідчення, документи, що посвідчують особу, документи, що підтверджують законність перебування на території України, та перепустки, а в разі їх відсутності – затримувати відповідних осіб та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції для встановлення особи;
- за потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які ними перевозяться;

---

¹¹ Відповідальність за порушення комендантської години. Інтернет-ресурс. URL: <https://law-in-war.org/vidpovidalnist-za-porushennya-komendantskoyi-godyny/> (дата звернення: 08.06.2024).

– вилучати в осіб предмети, які є зброями, засобом або предметом правопорушення, і передавати їх органам або підрозділам Національної поліції.

Вищенаведені дії надають патрульним право забезпечувати громадський порядок та безпеку, а також виконувати свої обов'язки у рамках закону. Проте, їх застосування повинно відбуватися відповідно до принципів законності та захисту прав людини. При затриманні осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення, необхідно дотримуватися процедур, встановлених законодавством, щоб уникнути можливих порушень прав затриманих, а застосування заходів фізичного впливу, зброї і спеціальних засобів повинно бути обґрунтованим і обмеженим тільки тоді, коли це необхідно для забезпечення громадського порядку та захисту громадян.

У цілому, цей законопроект може мати певний потенціал для забезпечення громадської безпеки та порядку у надзвичайних ситуаціях, тому далі ми розглянемо більш детально положення згідно Пояснювальної записки даного законопроекту. Пояснювальна записка є важливим елементом будь-якого законопроекту, оскільки вона надає обґрунтування та пояснення щодо необхідності, цілей, завдань та основних положень законопроекту. Враховуючи величезне значення таких документів для правильного розуміння та прийняття законів, докладна і ясна пояснювальна записка є ключовим елементом процесу законотворення.

Пояснювальна записка містить ряд пунктів¹², на які слід звернути увагу, зокрема:

- обґрунтування необхідності прийняття законопроекту;
- цілі та завдання законопроекту;
- загальна характеристика та основні положення законопроекту;
- стан нормативно-правової бази у сфері правового регулювання;
- фінансово-економічне обґрунтування законопроекту;
- прогноз соціально-економічних та інших наслідків.

Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту є важливим етапом, оскільки воно визначає причини та мотивацію

---

¹² Пояснювальна записка №2047673 до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання деяких заходів правового режиму воєнного стану» URL: blob:https://itd.rada.gov.ua/31167f5c-908b-4904-b99d-feade5aaa7a2 (дата звернення: 08.06.2024).

застосування нового законодавства. Це дозволяє стейкхолдерам та громадськості розуміти, чому відповідний закон є важливим і як він сприятиме розвитку суспільства. Чіткі цілі та завдання законопроекту спрямовані на досягнення певних результатів.

Важливо забезпечити зрозумілість та доступність законопроекту не тільки для зацікавлених сторін, але й для звичайного народу, оскільки питання порушення комендантської години гостро стоїть у суспільстві і стосується кожного громадянина, який перебуває на території України. Тому загальна характеристика і основні положення сприяють розумінню структури законопроекту.

Законопроект не має суперечити існуючим законам і не має викликати проблем з погляду його виконання, законопроект також має визначити, які фінансові та економічні наслідки може мати прийняття закону, а також чи можуть бути забезпечені необхідні ресурси для його реалізації.

Згідно першого пункту Пояснювальної записки даного законопроекту, обґрунтування необхідності його прийняття зумовлено збройною агресією РФ проти України. У зв'язку з цим, 24 лютого 2022 року указом Президента України № 64/2022 в країні було введено воєнний стан. Це рішення дало органам виконавчої влади повноваження впроваджувати та здійснювати заходи, передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Мета цих заходів – забезпечити оборону України, захистити безпеку населення та інтереси держави. Обґрунтування необхідності прийняття цього законопроекту полягає у нормативному врегулюванні питання щодо адміністративної відповідальності за порушення або невиконання певних заходів правового режиму воєнного стану. Це означає, що законопроект спрямований на створення правової основи для накладення адміністративних покарань на тих, хто не дотримується встановлених під час воєнного стану правил та вимог.

Відповідно до підпункту 5 частини 8 статті Закону України «Про правовий режим воєнного стану», військове командування разом із військовими адміністраціями мають право запроваджувати комендантську годину. Це означає заборону перебування на вулицях та в інших громадських місцях у певний період доби без спеціально виданих перепусток і посвідчень. Крім того, вони можуть встановлювати спеціальний режим світломаскування. Ці заходи можуть запроваджуватися самостійно або з залученням органів виконавчої влади, міністрів Автономної Республіки Крим та органів

місцевого самоврядування відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України¹³.

Установлення спеціального режиму світломаскування зменшує видимість населених пунктів для противника, що мінімізує ризик авіаударів та артилерійських обстрілів. Це є важливим аспектом захисту стратегічних об'єктів та інфраструктури, так само, які і можливість співпраці військового командування разом з військовими адміністраціями. Це сприяє забезпеченню комплексного підходу до реалізації заходів правового режиму воєнного стану.

Згідно 1 пункту Пояснювальної записки, порядок здійснення заходів піл час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях де введено воєнний стан, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 року № 573.

Пункт 5 Порядку визначає процедуру запровадження комендантської години та спеціального режиму світломаскування. Відповідно до цього пункту, комендантська година та спеціальний режим світломаскування впроваджуються через видання наказу військовим командуванням або військовою адміністрацією.

Основні положення пункту 5 Порядку є:

1. Видання наказу військовим командуванням або військовою адміністрацією. Наказ є обов'язковим для виконання і має юридичну силу.

2. Інформування військових адміністрацій та органів виконавчої влади. Наказ доводиться до відома всіх зацікавлених сторін, включаючи військові адміністрації, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також ключові міністерства та відомства (Мінекономіки, Мінсоцполітики, Мінінфраструктури, МОЗ, МЗС).

3. Інформування також охоплює «Українську залізницю», відповідні органи Держспецтрансслужби, Національну гвардію, Держприкордонслужбу, Національну поліцію, СБУ, ДФС, ДМС, ДСНС, військові командування, з'єднання, військові частини Збройних Сил України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України.

Інформування всіх відповідних органів та установ забезпечує координацію дій та сприяє ефективному впровадженню заходів

---

¹³ Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12 травня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 29.06.2024).

комендантської години та світломаскування, що дозволяє оперативно реагувати на надзвичайні ситуації та зберігати порядок під час дії воєнного стану. Встановлення комендантської години допомагає знизити ризики терористичних актів, диверсій та інших протиправних дій, що є критично важливим для підтримання безпеки та правопорядку в умовах воєнного стану. Спеціальний режим світломаскування зменшує видимість населених пунктів для противника, що мінімізує ризики авіаударів та артилерійських обстрілів, тим самим захищаючи критичну інфраструктуру та життя громадян. Таким чином, пункт 5 Порядку є важливим елементом правового регулювання під час воєнного стану, що сприяє ефективному управлінню та забезпеченню безпеки в країні.

Згідно Пояснювальної записки, зазначеним наказом призначається комендант, визначаються час, протягом якого діють комендантська година та спеціальний режим світломаскування, межі території їх запровадження, способи здійснення заходів щодо підтримання правопорядку, порядок руху залізничного, автомобільного, морського, річкового, повітряного транспорту, порядок створення, функціонування і місцезнаходження комендатури та її склад¹⁴.

Таким чином, комендант – особа, відповідальна за дотримання комендантської години та спеціального режиму світломаскування. Комендант координує всі заходи щодо підтримання правопорядку на визначеній території. Наказом встановлюються конкретні години, протягом яких діють комендантська година та спеціальний режим світломаскування. Визначаються конкретні межі території, на якій запроваджуються ці заходи.

Методами та способами підтримання правопорядку під час дії комендантської години є патрулювання, встановлення блокпостів тощо. На територіях, де запроваджено комендантську годину, забороняється перебування на вулицях та в інших громадських місцях у визначений період без спеціально виданих перепусток.

---

¹⁴ Пояснювальна записка №2047673 до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання деяких заходів правового режиму воєнного стану» URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/31167f5c-908b-4904-b99d-feade5aaa7a2](https://itd.rada.gov.ua/31167f5c-908b-4904-b99d-feade5aaa7a2) (дата звернення: 08.06.2024).

Регулюється порядок руху різних видів транспорту (залізничного, автомобільного, морського, річкового, повітряного) під час комендантської години, тобто обмежується або забороняється рух в визначені години.

Також визначаються місцезнаходження, склад та порядок функціонування комендатури, яка відповідає за контроль за дотриманням комендантської години та режиму світломаскування.

Залученими органами є:

- Збройні Сили України;
- Держспецтрансслужба;
- Національна гвардія;
- Держприкордонслужба;
- Національна поліція;
- СБУ;
- ДФС;
- ДМС;
- ДСНС.

Кожна із зазначених структур продовжує виконання своїх завдань відповідно до їхньої специфіки та функцій навіть під час дії комендантської години.

Внесення відповідних змін сприятиме підвищенню ефективності заходів щодо підтримання правопорядку та безпеки під час дії воєнного стану. Це дозволить чітко визначити відповідальність за порушення режиму та забезпечити дотримання встановлених правил.

Пояснювальна записка чітко окреслює цілі даного законопроекту. Так, Метою законопроекту є забезпечення громадського (публічного) порядку під час дії воєнного стану, а також реалізація повноважень поліції, у взаємодії з військовими адміністраціями, у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану¹⁵. Основною метою є створення правових умов для ефективного впровадження та виконання заходів правового режиму воєнного стану.

Завдання законопроекту включають забезпечення громадського порядку під час воєнного стану, що включає:

- контроль за дотриманням комендантської години;
- регулювання пересування та діяльності громадян.

Наступним завданням є реалізація повноважень поліції, що включає взаємодію з військовими адміністраціями та закріплення

---

¹⁵ Пояснювальна записка № 2047673 до проекту..... Закону України

правових підстав для дій поліції. Законопроект визначає порядок взаємодії поліції з військовими адміністраціями у питаннях забезпечення громадського порядку та безпеки під час воєнного стану. Необхідність чітких правових підстав для дій поліції закріплено в законодавстві, тобто поліції надано повноваження щодо затримання та притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які порушують встановлені обмеження.

Необхідно враховувати, що законопроект має на меті забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Законопроект передбачає низку змін до існуючих законів України, зокрема до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Основною метою цих змін є забезпечення правового механізму для ефективного впровадження заходів воєнного стану та підвищення рівня безпеки в країні.

Основні положення законопроекту є:

1. Доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення новою статтею 210-2 про відповідальність за порушення комендантської години та порушення спеціального режиму світломаскування:

– запровадження адміністративної відповідальності для громадян, які перебувають на вулицях та в інших громадських місцях під час комендантської години без спеціально виданих перепусток або посвідчень;

– встановлення штрафів для громадян за порушення комендантської години, що сприятиме підтриманню громадського порядку в умовах воєнного стану.

– встановлення штрафів для суб'єктів господарювання за порушення встановлених на відповідній території спеціального режиму світломаскування або режиму роботи під час дії воєнного стану.

2. Зміни до статті 262 Кодексу України про адміністративні правопорушення¹⁶, що стосуються надання права на адміністративне затримання, а саме надання органам поліції права на адміністративне затримання осіб, які порушують комендантську годину.

---

¹⁶ Кодекс України про адміністративні правопорушення. Стаття 262. Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання. Докладніше: https://kodeksy.com.ua/kodeks_ukraini_pro_administrativni_prapoporushennya/statja-262.htm (дата звернення: 9.06.2024)

3. Внесення змін до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», які надають більше повноважень військовим адміністраціям щодо встановлення на відповідній території режиму роботи суб'єктів господарювання під час воєнного стану. Завдяки цим повноваженням можна оперативно реагувати на зміни обстановки та забезпечувати належний рівень безпеки та функціонування економіки в умовах воєнного стану.

Законопроект має значне практичне значення для підтримання правопорядку та забезпечення безпеки населення в умовах воєнного стану. Доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення новою статтею 210-2 дозволяє чітко визначити відповідальність за порушення комендантської години та спеціального режиму світломаскування. В той час, як внесення змін до статті 262 Кодексу України про адміністративні правопорушення надає право поліції на адміністративне затримання порушників комендантської години, що допоможе забезпечити швидке реагування на порушення та допоможе підтримувати громадський порядок у складних умовах.

Зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», які надають військовим адміністраціям додаткові повноваження, дозволять ефективно керувати економічною діяльністю на відповідних територіях під час воєнного стану. Така зміна сприятиме оперативному прийняттю рішень, необхідних для захисту безпеки населення та обороноздатності країни.

Наступний пункт Пояснювальної записки це стан нормативно-правової бази у сфері правового регулювання. Він визначає кілька основних законів та постанов. Основою є Конституція України, яка встановлює загальні правові принципи. Додатково, Кодекс України про адміністративні правопорушення та Господарський кодекс України визначають правові норми щодо відповідальності громадян і суб'єктів господарювання.

Це закони України, такі як «Про оборону України»¹⁷, «Про національну безпеку України»¹⁸, «Про Національну поліцію»¹⁹, та

---

¹⁷ Про оборону України: Закон України 1932-XII, чинний, поточна редакція від 04.04.2024, підстава – 3549-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 09.06.2024).

¹⁸ Про національну безпеку України: Закон України 2469-VIII від 31.03.2023, підстава – 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 06.06.2024).

¹⁹ Про національну поліцію: Закон України 580-VIII від 18.05.2024, підстава – 3633-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 06.06.2024).

«Про правовий режим воєнного стану»²⁰ визначають конкретні заходи і повноваження органів влади в умовах воєнного стану. Також це Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 офіційно ввів воєнний стан у країні та визначив його межі та підстави і існуючі постанови Кабінету Міністрів України, такі як постанова від 08 липня 2020 року № 573, яка регулює питання запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, та постанова від 29 грудня 2021 року № 1456, яка встановлює порядок перевірки документів, огляду речей, транспортних засобів, багажу, вантажів, службових приміщень і житла громадян під час воєнного стану. Ці нормативно-правові акти створюють комплексну правову основу, яка дозволяє ефективно захищати національні інтереси та забезпечувати безпеку населення в умовах воєнної агресії.

П'ятий пункт про фінансово-економічне обґрунтування законопроекту наголошує на тому, що реалізація нових норм і заходів щодо адміністративної відповідальності за порушення правового режиму воєнного стану буде здійснюватися в межах існуючих ресурсів та фінансування. Відсутність додаткових фінансових витрат знімає навантаження на державний бюджет і сприяє швидкій імплементації закону без необхідності перегляду бюджету або пошуку додаткових фінансових джерел.

Останній пункт Пояснювальної записки надає прогноз соціально-економічних та інших наслідків, який стверджує, що прийняття цього законопроекту матиме позитивний вплив на забезпечення громадського порядку під час дії воєнного стану. Законопроект дозволить поліції ефективніше виконувати свої функції, пов'язані з правовим режимом воєнного стану, шляхом надання можливості застосування адміністративних стягнень до осіб, які порушують встановлені заходи. Це сприятиме дотриманню дисципліни серед населення та суб'єктів господарювання, зменшенню випадків правопорушень, що в свою чергу забезпечить більш стабільну та безпечну ситуацію в країні під час воєнного стану. Очікується, що такі заходи допоможуть зміцнити громадську безпеку, зменшити соціальну напругу та створити сприятливі умови для ефективного функціонування органів державної влади та правоохоронних органів.

---

²⁰ Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12 травня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 29.06.2024).

Слід зазначити, що система не є ідеальною та має багато проблем та викликів (табл. 2).

Таблиця 2

Проблеми, з якими стикаються правозахисні органи щодо порушення комендантської години

Виклики	Опис
Технічне забезпечення	Недостатність технічних засобів, таких як дрони, камери спостереження та засоби зв'язку.
Інформаційне забезпечення	Проблеми з обміном інформацією між різними підрозділами та органами влади.
Порушення прав людини	Ризик перевищення повноважень та порушення прав громадян під час виконання заходів.
Корупція та зловживання	Випадки корупції серед посадових осіб, що дозволяють порушникам уникати покарання.
Координація між відомствами	Проблеми з координацією між різними силовими структурами та місцевими органами влади.
Психологічний тиск	Стрес і психологічне навантаження на правоохоронців, що може призводити до помилок.

Необхідність вирішення викликів, які виникають під час порушення комендантської години вимагає пошуку швидких рішень. Зокрема, особливу увагу потрібно приділити доведенню факту порушення (табл. 3), збору доказів при порушенні комендантської години, вдосконалення процедури адміністративних стягнень, а також особлива увага несподіваним викликам.

Таблиця 3

Доведення факту порушення комендантської години

Питання	Опис
Виявлення порушення	Правоохоронці мають патрулювати територію та використовувати технічні засоби (камери, дрони) для виявлення осіб, які перебувають на вулиці під час комендантської години.
Первинна перевірка	Під час зупинки особи проводиться перевірка документів для встановлення особи та причини перебування на вулиці.
Ресстрація порушення	Фіксація порушення в офіційних документах та журналах, які ведуть патрульні групи або поліцейські відділки.

Збір доказів при порушенні комендантської години важливий з кількох причин (табл. 4). По-перше, це забезпечує законність і обґрунтованість дій правоохоронних органів, що допомагає уникнути безпідставних звинувачень. По-друге, наявність доказів

дозволяє ефективно підтвердити факт порушення, що є необхідним для накладення адміністративних стягнень. По-третє, це сприяє підтриманню довіри громадян до правоохоронних органів, адже дії поліції та інших служб стають прозорими і об'єктивними. Нарешті, якісно зібрані докази допомагають у судових процесах, забезпечуючи справедливий розгляд справи та запобігаючи можливим оскарженням і зловживанням.

Таблиця 4

**Процедура збору доказів
щодо порушення комендантської години**

Питання	Опис
Документування	Важливо вести детальний протокол про порушення, включаючи час, місце, обставини та особу порушника.
Відео та фотофіксація	Використання камер спостереження, боді-камер поліцейських або дронів для зйомки моменту порушення.
Наявність свідків	Збір свідчень інших осіб, які можуть підтвердити факт порушення (наприклад, інші патрульні чи очевидці).
Фізичні докази	Збереження речових доказів, якщо вони мають значення (наприклад, транспортні засоби, документи тощо).

Далі розглянемо процедуру накладення адміністративних стягнень, яка починається з офіційного повідомлення порушника про факт порушення та можливі наслідки. Після цього справа про порушення розглядається у встановленому порядку, зазвичай адміністративними комісіями або судами. На основі зібраних доказів і свідчень виноситься рішення про адміністративне стягнення, яке може включати штрафи, громадські роботи або інші санкції відповідно до законодавства. Порушник має право оскаржити це рішення у вищій інстанції або суді. Після завершення всіх юридичних процедур забезпечується виконання адміністративного стягнення відповідними органами, наприклад, стягнення штрафів або організація громадських робіт.

ВИСНОВКИ

У роботі розглядаються різноманітні аспекти правового регулювання та застосування адміністративних заходів до осіб, які порушують встановлені обмеження комендантської години.

Перш за все, аналізується правова база, на якій ґрунтуються норми щодо комендантської години. Відзначається, що такі

обмеження вводяться в умовах надзвичайного або воєнного стану з метою забезпечення громадської безпеки та порядку. Вказується на основні законодавчі акти, що регулюють дане питання, включаючи Конституцію України, Кодекс України про адміністративні правопорушення та інші нормативні документи.

У роботі розглянуті проблеми та виклики, з якими стикаються правозастосовні органи під час введення та контролю за дотриманням комендантської години. Особливу увагу приділено питанням доведення факту порушення, збору доказів та процедурі накладення адміністративних стягнень. Обговорюються випадки, коли застосування адміністративних заходів є доцільним та обґрунтованим, а також ситуації, які можуть призводити до зловживань владою або порушення прав громадян.

На основі проведеного дослідження сформульовані рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання комендантської години в Україні. Особливі виклики, з якими стикаються правоохоронні органи під час контролю за дотриманням комендантської години, несуть у собі кілька значущих аспектів, серед яких можливість верифікації, яка стає стає складнішою, особливо коли немає відео– або фотофіксації, і необхідно підтвердити, що конкретна особа справді порушила обмеження. Тому слід звернути особливу увагу на можливість введення фіксації порушень. Другим важливим аспектом є забезпечення законності дій правоохоронців під час проведення перевірок та збору доказів, що вимагає уважності та дотримання прав людини. Протидія корупції є важливим завданням, оскільки необхідно уникати будь-яких корупційних дій серед правоохоронців під час фіксації порушень та накладення стягнень. Особливо рекомендується збільшити ефективність збору доказів, для підтвердження порушення в суді або адміністративному органі.

АНОТАЦІЯ

Питання правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення комендантської години в Україні є надзвичайно важливим, особливо в умовах збройного конфлікту та загроз національній безпеці. На даний момент, в Україні відсутній діючий закон, який би регулював це питання, однак існує законопроект з пояснювальною запискою, що пропонує встановити відповідні правові норми. Дослідження зосереджене на аналізі положень законопроекту, їх відповідності міжнародним стандартам та можливим впливам на правопорядок і безпеку громадян.

Розглядаються основні положення законопроекту, зокрема визначення складу правопорушення, процедур притягнення до адміністративної відповідальності та прав осіб, які порушили комендантську годину. Особливу увагу приділено аналізу можливих санкцій та їх пропорційності порушенням. Вивчаються також міжнародні підходи до регулювання цього питання та можливості їх адаптації до українського контексту. Дослідження має на меті сприяти вдосконаленню правового регулювання в Україні, забезпечуючи ефективний захист прав громадян та підтримання громадського порядку. Результати роботи можуть бути корисними для розробників законодавства, науковців та практиків у сфері адміністративного права.

Література

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 08.06.2024).

2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України № 2102-IX від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 02.06.2024).

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12 травня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 29.06.2024).

4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.06.2024).

5. Комендантська година в Україні: де та о котрій починається і закінчується. Інтернет-джерело. URL: <https://freeradio.com.ua/komendantska-hodyna-v-ukraini-de-ta-o-kotrii-pochynaietsia-i-zakinchietsia/> (дата звернення: 09.06.2024).

6. Відповідальність за порушення комендантської години. URL: <https://law-in-war.org/vidpovidalnist-za-porushennya-komendantskoyi-godyny/> (дата звернення: 08.06.2024).

7. Зареєстровано законопроект щодо відповідальності за порушення громадянами комендантської години, – Комітет з питань правоохоронної діяльності. Верховна Рада України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/242894.html (дата звернення: 07.06.2024).

8. Кошт: штрафи за порушення комендантської години. URL: <https://kosht.media/shtrafy-za-porushennia-komendantskoi-hodyny-shcho-vidomo/> (дата звернення: 07.06.2024).

9. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання деяких заходів правового режиму воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3550-20#Text> (дата звернення: 08.06.2024).

10. Схвалено законопроект про відповідальність за порушення комендантської години: які штрафи передбачені (від Міністерство внутрішніх справ України, опубліковано 10 грудня 2023 року о 10:16). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/skhvaleno-zakonproekt-pro-vidpovidalnist-za-porushennia-komendantskoi-hodyny-iaki-shtrafy-peredbacheni> (дата звернення: 08.06.2024).

11. Відповідальність за порушення комендантської години. Інтернет-ресурс. URL: <https://law-in-war.org/vidpovidalnist-za-porushennya-komendantskoyi-godyny/> (дата звернення: 08.06.2024).

12. Пояснювальна записка № 2047673 до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання деяких заходів правового режиму воєнного стану» URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/31167f5c-908b-4904-b99d-feade5aaa7a2> (дата звернення: 08.06.2024).

13. Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12 травня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 29.06.2024).

14. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Стаття 262. Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання URL: https://kodeksy.com.ua/kodeks_ukraini_pro_administrativni_prapoporushennya/statja-262.htm (дата звернення: 09.06.2024).

15. Про оборону України: Закон України 1932-XII, чинний, поточна редакція від 04.04.2024, підстава – 3549-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 09.06.2024).

16. Про національну безпеку України: Закон України 2469-VIII від 31.03.2023, підстава – 2849-IX. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 06.06.2024).

17. Про національну поліцію: Закон України 580-VIII від 18.05.2024, підстава – 3633-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 06.06.2024).

Інформація про автора:
Сірко Вікторія Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Одеського державного університету внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна